

ĐÔ THỊ ĐẠI HỌC

XU THẾ CỦA SỰ PHÁT TRIỂN GIÁO DỤC ĐẠI HỌC

UNIVERSITY URBAN – THE TREND OF DEVELOPING HIGHER EDUCATION

TRẦN MINH TÂM^(*)

TÓM TẮT: Khu đô thị đại học trên thế giới đang phát triển rất mạnh vì đó là trung tâm dịch vụ trí tuệ của cả vùng, góp phần kích thích tăng trưởng kinh tế và thu hút chất xám. Chính vì thế, đô thị đại học đã và đang được xem là mô hình phát triển cao của nền giáo dục đại học tiên tiến. Theo kinh nghiệm của những nước đã có mô hình đô thị đại học, để có thể trở thành mô hình đô thị đại học cần có nhiều điều kiện cụ thể, chi tiết, lộ trình xây dựng đòi hỏi nhiều yêu cầu phức tạp đảm bảo về quy hoạch kiến trúc, về môi trường,... mới có thể thành công. Bài viết cung cấp cho bạn đọc những thông tin về khái niệm, về sự phát triển của đô thị đại học trên thế giới, ở Việt Nam, những thuận lợi và những khó khăn cần giải quyết khi xây dựng dự án về mô hình đô thị đại học trong tương lai.

Từ khóa: đô thị đại học; giáo dục đại học.

ABSTRACT: University urbans in the world are developing very fast because this is a center of intellectual services of the whole region, contributing to stimulating economic growth and attracting the intelligence. Therefore, university urban has been considered a highly developed model of advanced higher education. According to the experience of countries that have models of university urban, in order to become a university urban, there must be many specific and detailed conditions, and construction roadmap requiring many complex requirements to ensure architectural planning, environment,... to be successful. The article provides readers with information about the concept, the development of university urbans around the world, in Vietnam, the advantages and disadvantages that need to be solved when develop a project on the model of university urban in future.

Key words: university urban; higher education.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trên thế giới nhiều trường đại học ngày càng mở rộng về quy mô, có xu hướng liên kết, sáp nhập giữa các trường tạo thành những cụm đại học có diện tích tương đương một thị trấn, từ đây, khái niệm đô thị đại học ra đời. Tuy nhiên để có thể trở thành mô hình đô thị đại học, cần có nhiều điều kiện cụ thể, chi tiết phải đáp ứng, mặc dù nó mang lại nhiều lợi ích trong xu thế phát triển giáo dục đại học hiện nay. Tại Việt Nam, trong hơn 10 năm trở lại đây đã và sẽ hình thành một số cụm đại học như Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí

Minh, Đại học Quốc gia Hà Nội... và nhiều cụm đại học khác đang trong giai đoạn hình thành. Chúng ta cùng nhau trao đổi, tìm hiểu thông tin qua bài viết này.

2. NỘI DUNG

2.1. Khái niệm về đô thị đại học

Từ khi có khái niệm đô thị đại học, nó đã bao hàm là một cộng đồng hoàn chỉnh xung quanh các trường đại học, có thể có một trường đại học đa ngành là trung tâm hoặc quy tụ nhiều trường đại học đơn ngành, các trường này là những bộ phận cấu thành một thành phố đại học với quy mô dân cư có thể hàng vạn

^(*) PGS.TS. Phó Tổng Biên tập Tạp chí Khoa học, tam.tm@vlu.edu.vn, Mã số: TCKH23-12-2020

người, trong đó có đầy đủ môi trường học tập, nghiên cứu cho sinh viên và giảng viên, có giao thông thuận lợi cùng với các tiện ích đáp ứng cuộc sống sinh hoạt của tất cả mọi người sống, làm việc và học tập trong đó. Đó là một không gian hoàn chỉnh đa chức năng bao gồm không gian học thuật, nghiên cứu - phát triển; không gian dịch vụ và không gian văn hóa - thể thao - nghệ thuật. Các trường đại học hàng đầu trên thế giới hiện nay đang có xu hướng mở rộng về quy mô, liên kết, sáp nhập với các trường khác để tạo thành những cụm đại học có diện tích tương đương cả một thị trấn. Đô thị đại học, không chỉ có quan hệ với nhau một cách hài hòa về mặt cảnh quan kiến trúc, mà còn đảm bảo là một cụm khu vực giảng dạy và phục vụ giảng dạy của các trường đại học, hệ thống thư viện, các phòng thí nghiệm công nghệ cao, các khu vực thể dục thể thao, khu ký túc xá và nhà ở cho tất cả sinh viên, cán bộ, giảng viên, công nhân viên.

Chức năng chính của đô thị đại học là cung cấp hệ thống cơ sở hạ tầng cho các trường đại học và cao đẳng, các cơ sở an sinh xã hội và hậu cần, theo một cơ chế quản lý thống nhất. Trên thực tế, nhiều khái niệm khác tương tự đô thị đại học được sử dụng như thành phố đại học, thị trấn đại học, khu đại học, cộng đồng đại học,... Định nghĩa một cách đầy đủ và toàn diện phải hiểu đô thị đại học trước tiên là một đô thị và phải thỏa mãn những điều kiện tối thiểu như: Có diện tích khoảng vài trăm hecta nằm sát đường quốc lộ, được quy hoạch tổng thể; Có đầy đủ các công trình hạ tầng kỹ thuật như: Đường sá, cầu cống, trạm cấp điện, trạm cấp nước, trạm xử lý nước thải,... các công trình hạ tầng xã hội như: Bệnh viện, bưu điện, siêu thị, nhà hàng, khách sạn, bến xe, bể bơi, công viên, sân vận động thậm chí cả rạp hát,...; Có các công trình phục vụ mục đích nghiên cứu giáo dục như: cụm giảng đường hiện đại, khu nghiên cứu khoa học, thư viện, ký túc xá sinh viên và khu nhà ở cho giảng viên; Tất cả đều

xoay quanh hạt nhân chính là các trường đại học nhằm tạo điều kiện và môi trường tốt nhất cho sự phát triển giáo dục đại học cả về quy mô lẫn chất lượng; Sức chứa của một đô thị đại học là vài trăm ngàn dân, thành phần chủ yếu là sinh viên, nghiên cứu sinh, giảng viên, giáo viên...; Mục tiêu lớn nhất của đô thị đại học là tạo điều kiện, môi trường cho các trường đại học theo đúng nghĩa, không chỉ có mục tiêu đào tạo, mà còn đẩy mạnh nghiên cứu [3].

2.2. Sự phát triển của đô thị đại học trên thế giới

Nhiều quốc gia trên thế giới đã xây dựng khu đô thị đại học như một trung tâm dịch vụ trí tuệ của cả vùng kinh tế. Đô thị đại học ngày nay được xem là mô hình phát triển cao của nền giáo dục đại học tiên tiến [3]. Các khu đô thị Đại học xuất hiện sớm như: Harvard, Stanford (Mỹ), Cambridge và Oxford (Anh) có hàng trăm năm lịch sử. Các đô thị đại học này lấy giảng viên và sinh viên làm chủ thể; Lấy hoạt động giáo dục và nghiên cứu khoa học làm nội dung chính. Nhà nước có thể đầu tư tập trung lớn và khai thác hiệu quả cao, đồng thời cũng hấp dẫn các nhà đầu tư tư nhân bỏ vốn vào theo chủ trương xã hội hóa. Tuy nhiên, vai trò của Nhà nước là chủ đầu tư lớn vào cơ sở hạ tầng kỹ thuật và vật chất cơ bản, còn kêu gọi đầu tư tư nhân vào các loại dịch vụ. Một khi các trường liên thông với nhau, nhà đầu tư có thể yên tâm đổ tiền vào các dịch vụ có khả năng sinh lời [8].

Ví dụ, tại thành phố Boston (Mỹ) tập trung tới 50 trường đại học như: Harvard, MIT, Boston, Wellesley College,... Khu vực của đại học Harvard và MIT có hơn 100.000 người. Đại học Stanford xây dựng từ năm 1876, trên diện tích 8.800 ha, dày đặc các công ty, trung tâm điện tử như: HP, Intel, Hitachi, Yahoo... tạo nên “thung lũng silicon” năng động. Các đô thị đại học ở Mỹ có điều kiện giao thông, thông tin liên lạc nhanh chóng. Sinh viên hiện nay, ngoài học tập còn triển khai nghiên cứu phục vụ xã hội. Hai trường đại học Oxford và

Cambridge (Anh) không có tường bao ngăn cách với thành phố, không có cổng trường. Hai thành phố có hai trường này cũng đồng thời là khuôn viên đại học luôn. Các khoa hay viện chuyên ngành được phân bố trên khắp các con đường trên toàn thành phố. Giao thông công cộng vừa là của trường đại học, vừa là của thành phố,... Tính chất công cộng của những đô thị đại học ở Mỹ và Anh có thể được coi là chuẩn mực. Các đô thị đại học ở đây một mặt thu hút học giả và sinh viên khắp nơi trên thế giới, một mặt dung hòa với khu vực đã được xây dựng, trở thành một thị trấn, đô thị cùng với khu vực dân cư, xí nghiệp địa phương. Ở Nhật Bản, Đô thị Đại học Tsukuba rộng 246,5 ha, với nhiều khu giảng dạy, khu nghiên cứu, bệnh viện, ký túc xá dành cho sinh viên và giảng viên,... còn có 10 trường tiểu học, trung học khác. Đại học Quốc lập Singapore (NUS) cũng được xây dựng theo ý muốn của chính phủ, từ năm 1905. NUS cách xa thành phố 12 km, với hơn 200 ha, chia làm nhiều khu trường. Đô thị đại học ở Trung Quốc xuất hiện từ những năm 90 của thế kỷ XX. Chỉ riêng ở Thượng Hải, từ năm 2001 đến nay có 5 dự án xây dựng đô thị đại học. Trong vòng 2 năm, trên toàn Trung Quốc đã xây dựng hơn 50 đô thị đại học. Đô thị Đại học Quảng Châu: Quy mô giai đoạn một là 17,9 km², giai đoạn hai là 43 km², với 180.000-200.000 sinh viên, tổng số dân cư sẽ là 350.000-400.000 người. Đô thị Đại học Tùng Giang, Thượng Hải quy mô 5,3 km², với 80.000 sinh viên, Đô thị Đại học thành phố Trùng Khánh quy mô 20 km², dự kiến có 6-10 trường đại học với khoảng 150.000-200.000 sinh viên. Đô thị đại học thành phố Côn Minh, Vân Nam quy mô gần 11 km² [3], [7].

2.3. Hiện trạng phát triển đô thị đại học ở Việt Nam

Ở Việt Nam, chủ trương xây dựng và phát triển các khu đô thị đại học đã được Văn phòng Chính phủ truyền đạt, trong đó Chính phủ khẳng định Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học

Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh và Đại học Đà Nẵng có vai trò trọng yếu trong hệ thống giáo dục và đào tạo, cần phải đi tiên phong trong đổi mới, sáng tạo, nâng cao chất lượng giáo dục đại học góp phần đẩy mạnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo; Đáp ứng nhu cầu đào tạo nhân lực cho đất nước; Góp phần vào sự phát triển bền vững của đất nước [1], [4]. Chính phủ sẽ tập trung đầu tư phát triển Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh và Đại học Đà Nẵng thành ba đô thị đại học chất lượng cao của quốc gia tại ba miền Bắc, Trung, Nam. Cùng với ba đại học này, trong các đô thị đại học còn có các trường đại học có năng lực hợp tác quốc tế, các trường cần di dời ra khỏi các vùng nội đô; Các trường đại học của các nhà đầu tư nước ngoài hoặc phân hiệu của các đại học nước ngoài; Các trường đại học hình thành trên cơ sở hợp tác quốc tế. Thủ tướng đã đồng ý về chủ trương vay ODA khoảng 300 triệu USD từ tổ chức tài chính quốc tế để đầu tư xây dựng một số công trình trọng điểm, cấp bách cho ba khu đô thị đại học. Bộ Kế hoạch và Đầu tư sẽ chủ trì, phối hợp với Bộ Tài chính, Bộ Giáo dục và Đào tạo, Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, Đại học Đà Nẵng và các cơ quan liên quan thống nhất, đề xuất phương án cụ thể theo yêu cầu cấp bách của từng trường, báo cáo Thủ tướng Chính phủ quyết định [4].

2.3.1. Một số mô hình đô thị đại học ở khu vực miền Bắc

Dự án Khu đô thị Đại học Quốc gia Hà Nội (Hòa Lạc, Thạch Thất, Hà Nội): Là dự án đô thị đại học đầu tiên ở phía Bắc: Với khoảng 100.000 sinh viên sẽ hội tụ ở Hòa Lạc được triển khai trên tổng quỹ đất lên đến 1.000 ha. Dự án được Chính phủ thông qua báo cáo nghiên cứu tiền khả thi năm 2003 do chính Đại học Quốc gia Hà Nội làm chủ đầu tư, sau 2 lần chuyển từ chủ đầu tư là Đại học Quốc gia Hà Nội sang Bộ Xây dựng rồi mới đẩy lại về Đại

học Quốc gia Hà Nội, dự án này thể hiện quyết tâm rất lớn hiện thực hóa chủ trương của chính phủ [2]. Chủ trương đưa 4 vạn sinh viên Đại học Quốc gia Hà Nội lên Hòa Lạc cách Hà Nội 30 km đã được phê duyệt gần 10 năm nay. Theo đó, Đại học Quốc gia Hà Nội sẽ có 8 khu chức năng bao gồm khu trung tâm, khu các trường thành viên, khu nghiên cứu và triển khai khoa học công nghệ, khu hướng nghiệp thực hành, khu ký túc xá sinh viên, khu giáo dục quốc phòng, khu thể dục - thể thao, khu nhà ở công vụ, khu phục vụ công cộng và cây xanh. Sau khi hoàn thành, nơi đây sẽ trở thành trung tâm đào tạo đại học, sau đại học, nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ đa ngành, đa lĩnh vực, có chất lượng cao, ngang tầm các đại học tiên tiến trong khu vực và tiến tới đạt trình độ quốc tế. Đến nay, sau 16 năm triển khai chỉ có khu nhà công vụ số 1, khu Trung tâm Giáo dục Quốc phòng - An ninh và khu ký túc xá là đã hoàn thành và được đưa vào sử dụng. Bên cạnh các công trình “tiên phong”, hạ tầng giao thông trong khu vực cũng bước đầu được triển khai, một số tuyến đường đã làm xong thì vẫn còn rất nhiều hạng mục từ đường giao thông đến các công trình nhà học, nghiên cứu,... còn dang dở [1].

Dự án Khu đô thị Đại học Đông Ngạc: Ngày 13-9-2018, Chủ tịch Ủy ban Nhân dân Thành phố Hà Nội, Nguyễn Đức Chung ký ban hành Quyết định số 4842/QĐ-UBND về việc phê duyệt Quy hoạch chi tiết Khu đô thị Vibex tỷ lệ 1/500 tại phường Đức Thắng, Đông Ngạc và Thụy Phương, quận Bắc Từ Liêm, Hà Nội, diện tích 43,85 ha, với mục đích di chuyển một số trường đại học vào khu quy hoạch dành riêng, có đầy đủ ký túc xá cho sinh viên, khu vực dịch vụ công cộng, vui chơi giải trí, thể dục thể thao,... với mong muốn sẽ sớm hình thành một trung tâm đào tạo và nghiên cứu chất lượng cao, trong một quần thể kiến trúc hiện đại và hạ tầng kỹ thuật đồng bộ.

Dự án Siêu đô thị Đại học quốc tế Hải Phòng: Dự án do Công ty Cổ phần Đầu tư và Phát triển Nguyễn Hoàng đề xuất đầu tư. Siêu đô thị đại học này có quy mô vốn đầu tư 13.000 tỷ đồng, diện tích đất xây dựng 66,39 ha, trong đó 1,8 ha xây dựng các cơ sở giáo dục. Theo đề xuất của thành phố Hải Phòng, dự án đô thị giáo dục này là một phần của khu đô thị mới Bắc Sông Cấm, tại xã Tân Dương và xã Dương Quang, huyện Thủy Nguyên. Mục tiêu dự án là xây dựng 5 trường đại học, 4 trường liên cấp, đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu cho 82.000 học sinh, sinh viên, nghiên cứu sinh. Bên cạnh các cơ sở đào tạo, nhà đầu tư cũng xây các khu giảng dạy và thực hành y khoa quy mô 500 giường bệnh, các trung tâm thực hành khách sạn và lữ hành du lịch, khởi nghiệp, hội nghị quốc tế, nghiên cứu ứng dụng và hợp tác quốc tế, khu thể thao đa năng ngoài trời, ký túc xá...

Dự án Trung tâm đô thị Đại học Hạ Long: Theo Bộ trưởng Phùng Xuân Nhạ trong buổi làm việc với lãnh đạo tỉnh Quảng Ninh: “Đại học Hạ Long không chỉ phục vụ nguồn nhân lực cho tỉnh Quảng Ninh mà phải cho cả nước, trường cần hướng tới xây dựng thành trung tâm đô thị đại học, với quần thể đô thị đại học, trung tâm nghiên cứu hiện đại”. Đại học Hạ Long (trên cơ sở Trường Cao đẳng Sư phạm và Cao đẳng Văn hóa Nghệ thuật) có đội ngũ giảng viên chất lượng được thu hút từ các cơ chế chính sách thu hút nhân tài đặc biệt của tỉnh. 30 tiến sĩ, 177 thạc sĩ đảm bảo được công tác giảng dạy đào tạo 11 chuyên ngành trình độ đại học, 20 ngành trình độ cao đẳng và 8 ngành trình độ trung cấp. 4 mũi nhọn đào tạo của nhà trường gồm: Du lịch, dịch vụ; Ngoại ngữ; Kỹ thuật, công nghệ; Xã hội, nhân văn, phù hợp với định hướng chiến lược của tỉnh, đáp ứng nhu cầu phát triển thực tiễn của xã hội. Tiếp tục các cơ chế chính sách hỗ trợ để Đại học Hạ Long đến năm 2025 trở thành trung tâm đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao của tỉnh và hướng tới trở thành cơ sở đào tạo uy tín trong nước và khu vực.

Dự án Khu đô thị Đại học Phố Hiến (hay Khu Đại học Phố Hiến): Được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án từ năm 2009 theo Quyết định số 999/QĐ-Ttg, với mục tiêu xây dựng nhằm đáp ứng yêu cầu mở rộng quy mô, nâng cao chất lượng giáo dục đại học cho vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ và giảm tải cho Hà Nội. Thời gian thực hiện đề án dự kiến từ năm 2009-2020. Dự án Khu đại học Phố Hiến dự kiến phục vụ cho việc học tập, nghiên cứu và sinh hoạt của khoảng 80.000 sinh viên và khoảng 500-1.000 cán bộ, nhân viên của các cơ sở nghiên cứu phát triển khoa học và công nghệ (bằng 2/3 dân số của thành phố Hưng Yên năm 2008); diện tích các công trình phục vụ hoạt động đào tạo, nghiên cứu khoảng 1 triệu 537 nghìn m² sàn, diện tích các công trình phục vụ sinh hoạt nội trú sinh viên khoảng 529 nghìn m² sàn, diện tích xây nhà cho cán bộ, giảng viên khoảng 34 nghìn m² sàn. Kinh phí giải phóng mặt bằng, xây dựng hạ tầng kỹ thuật chung (cho khoảng 1.000 ha) dự kiến là 5.530 tỷ đồng. Tuy nhiên cho đến nay dự án chưa được triển khai.

Khu đô thị đại học FLC: Là dự án của tập đoàn FLC tại Khu đô thị Đại học FLC Quảng Ninh, thành phố Hạ Long, tỉnh Quảng Ninh, hoạt động theo mô hình đào tạo tư thực không vì lợi nhuận. Trường được Thủ tướng Chính phủ chính thức phê duyệt chủ trương thành lập vào ngày 03-6-2019, quy mô 50 ha, tổng vốn đầu tư gần 4.000 tỷ đồng, trường được xây dựng tại khu đô thị Đại học FLC Quảng Ninh, phường Hà Lâm và phường Hà Trung, thành phố Hạ Long. Đây là một tổ hợp hoàn chỉnh với diện tích dự kiến hơn 700 ha, được kiến tạo để trở thành một mô hình đầu tiên đào tạo theo tiêu chuẩn quốc tế kết nối hệ sinh thái đô thị thông minh, quần thể nghỉ dưỡng tại Việt Nam.

2.3.2. Một số mô hình đô thị đại học ở khu vực miền Nam

Khu Đô thị Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh: Được công nhận là khu đô thị

đại học đầu tiên của cả nước, hội tụ những đặc điểm cơ bản của mô hình đô thị đại học quốc tế. Khu Đô thị Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh sau khi hoàn thành sẽ gồm năm khu chức năng lớn: khu hành chính và dịch vụ; khu đào tạo; khu viện nghiên cứu - chuyển giao công nghệ bao gồm khu phần mềm, công viên khoa học; khu ký túc xá (quy mô 50.000 chỗ ở) và khu thể dục thể thao. Trong đó hai khu chuyển giao công nghệ được quy hoạch nằm vị trí mặt tiền tiếp giáp với địa phương, hướng đến việc triển khai ý tưởng nghiên cứu và ứng dụng. Khu chuyển giao thứ nhất hướng về phía Khu Công nghệ cao Thành phố Hồ Chí Minh, khu thứ hai tỏa về phía Bình Dương - Đồng Nai. Bên cạnh đó, hệ thống thư viện, phòng thí nghiệm, trung tâm thể dục thể thao, nhà ăn sinh viên, cửa hàng tiện ích đều nằm trong một mạng lưới quản lý thống nhất, thông qua dịch vụ “một thẻ”, giúp sinh viên và nhân viên có thể sử dụng chung tất cả cơ sở và dịch vụ, tránh đầu tư trùng lặp và lãng phí tài nguyên. Các cụm trường đại học được quy hoạch theo cấu trúc thống nhất và đồng dạng, mô hình hạt nhân ở trung tâm, cơ sở đào tạo phân tán xung quanh. Theo đó, trung tâm của đô thị sẽ truyền năng lượng và cảm hứng cho các cụm trường, rồi lan tỏa tới các trung tâm, viện... Cuộc sống trong mỗi khu trường đại học tương tác, hỗ trợ nhau và cùng liên kết tạo thành một cấu trúc thống nhất. Đây chính là điểm nhấn của khu đô thị đại học tương lai.

Lê Thị Hồng Na - Trường Đại học Bách khoa cho biết, chiến lược phát triển đô thị xanh là một trong những chính sách ưu tiên hàng đầu của các nước phát triển. Riêng tại Australia, các thành phố lớn như Sydney, Melbourne... đều ban hành chiến lược “rừng đô thị” nhằm quản lý và phát triển các hệ sinh thái đa dạng cho đô thị. Tại Singapore, với mật độ xây dựng dày đặc, chính phủ đã phải tận dụng các tầng không gian để phát triển cây xanh với nhiều dạng bố trí độc đáo như vườn trong phố, vườn tường,

vườn mái, vườn ở bất cứ đâu,... Cũng theo Lê Thị Hồng Na, tổng diện tích cây xanh tại khu đô thị đại học quốc gia là hơn 181 ha, chiếm 28,2% tổng diện tích. Đây là tỷ lệ khá lớn so với thực trạng khan hiếm mảng xanh tại Thành phố Hồ Chí Minh. Chia sẻ quan điểm trên, PGS.TS. Lê Anh Tuấn - Trường Đại học Bách Khoa nhấn mạnh: “Phát triển đô thị xanh của Đại học Quốc gia - Hồ Chí Minh là việc tất yếu nhằm phát triển bền vững đô thị đại học”. Theo Phan Thị Hồng Xuân - Trường Đại học Khoa học, Xã hội và Nhân văn, ý tưởng phát triển “hài hòa, bền vững và phù hợp với môi trường” được đại học quốc gia khẳng định trong Kế hoạch chiến lược phát triển giai đoạn 2016-2020. Không gian xanh là yếu tố quan trọng trong cấu trúc của một đô thị định hướng phát triển bền vững. Phan Thị Hồng Xuân cho rằng, để tạo lập đô thị xanh tại đại học quốc gia, cần có những giải pháp thiết thực như phát triển không gian cây xanh, giữ gìn cảnh quan không gian mặt nước và đặc biệt là triển khai đồng bộ chương trình “đại học xanh” trong toàn hệ thống đại học quốc gia. Theo đó, việc giáo dục về môi trường cần được đưa vào chương trình giảng dạy cũng như thường xuyên tổ chức các hoạt động “một ngày không rác thải nhựa”, “zero waste”, “no plastic bag”,... Đồng thời, bắt buộc có quy định chế tài về xử phạt và khen thưởng chung quanh các hoạt động xanh [5].

Dự án Đô thị Đại học Đà Nẵng: Thủ tướng Chính phủ đồng ý với đề xuất của Bộ Kế hoạch và Đầu tư về việc bố trí 1.000 tỷ đồng từ nguồn dự phòng chung Kế hoạch đầu tư công trung hạn cả nước giai đoạn 2016-2020 để triển khai dự án Khu đô thị Đại học Đà Nẵng. Ngày 25-2-2019, Phó Thủ tướng Trịnh Đình Dũng ký Quyết định số 227/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt “Nhiệm vụ quy hoạch phân khu xây dựng Đại học Đà Nẵng, tỷ lệ 1/2000” với quy mô khoảng 286,5 ha, gồm 96,5 ha thuộc phường Hòa Quý, quận Ngũ Hành Sơn, thành phố Đà Nẵng và 190 ha thuộc

phường Điện Ngọc, thị xã Điện Bàn, tỉnh Quảng Nam. Quyết định nêu rõ, đây là khu chức năng đặc thù, là trung tâm giáo dục đào tạo và nghiên cứu khoa học đa ngành, đa lĩnh vực cấp quốc gia và quốc tế. Quy hoạch Đại học Đà Nẵng theo hướng đô thị thông minh, đô thị xanh, sử dụng năng lượng tái tạo phù hợp xu hướng công nghệ 4.0. Tổng quy mô phục vụ đến năm 2035 là 66.000 người gồm 60.000 sinh viên và khoảng 6.000 giảng viên, cán bộ. Dự án đang trong thời hạn treo.

Dự án khu đô thị - đại học quốc tế tại Thành phố Hồ Chí Minh: Do Công ty Berjaya Land Berhad thuộc Tập đoàn Berjaya Berhad của Malaysia ký thỏa thuận với Ban quản lý khu đô thị Tây Bắc Thành phố Hồ Chí Minh, dự kiến có diện tích xây dựng đến 880 ha, nằm trong Khu đô thị Tây Bắc, với tổng số vốn đầu tư dự kiến 3,5 tỷ USD...

2.4. Những khó khăn và những giải pháp cần thực hiện khi triển khai dự án đô thị đại học

Xây dựng một khu đô thị đại học gặp không ít khó khăn. Khó khăn đầu tiên phải kể đến là nguồn vốn cho công tác bồi thường - giải phóng mặt bằng, ví dụ quá trình xây dựng khu đô thị Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh nguồn vốn là khá lớn. Hiện nay, nguồn giải ngân hằng năm vẫn khá chậm, công tác chi trả bị động. Được biết, nguồn kinh phí này hiện ở mức 1.631,5 tỷ/4.860,5 tỷ đồng, chiếm hơn 1/3 tổng kinh phí đầu tư. Một khó khăn tiếp theo trong giai đoạn hiện nay là chuyển sinh viên ra ngoại thành. Đó là lực lượng đi mà không trở lại bởi phần lớn trong số họ không có nhà, không có gia đình và không có bất động sản. Đây cũng là những khó khăn đã xuất hiện ở các nước trong khu vực châu Á từ những năm 70, 80 của thế kỷ trước. Ngoài ra, có một thực tế là ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay đang tự phát hình thành các vùng (khu vực) đô thị đại học. Nói tự phát là vì hầu hết các trường đại học ở trong nội thành thấy chật chội muốn bung ra bên ngoài, trường dân lập tự tìm mua

đất theo các dự án khu dân cư, có trường đang tiến hành xây dựng. Tình thế này vô tình đã hình thành nên bốn khu đô thị đại học:

Phía đông bắc, nơi giáp ranh với Bình Dương, vùng đô thị đại học ở đây bao gồm: Đại học quốc gia với 8 trường, 2 viện được quy hoạch trên diện tích 650 ha, Đại học Việt - Đức, Viện Công nghệ sinh học, Đại học Nông Lâm, Đại học An ninh, Đại học Thể dục Thể thao Trung ương 2, Khu Công nghệ cao (1.000 ha), Đại học Sư phạm kỹ thuật Thủ Đức, Đại học quốc tế Bình Dương và nhiều trường đại học khác. *Phía tây bắc*, trong quy hoạch dự tính sẽ có chừng 10 trường đại học và cao đẳng: Đại học Y được Thành phố Hồ Chí Minh 100 ha, Đại học Mở 20 ha, Cao đẳng Sư phạm 60 ha, Đại học Quốc tế 1.000 ha, Đại học Công nghiệp 50 ha, Đại học Luật 5 ha, Đại học Mekong 100 ha. Quy mô lớn nhất là Đại học Quốc tế 110 ha do Malaysia đầu tư. Tuy nhiên, các trường này vẫn còn trong giai đoạn quy hoạch 1:200 và phân bố khá phân tán, chưa định hình rõ nét. *Khu vực Nam Sài Gòn*, tập trung khá nhiều trường đại học, tuy nhiên quy mô trung bình và nhỏ, hơi phân tán, trong đó có các trường: Đại học Văn Hiến 5 ha, Đại học Kinh tế Tài chính 55 ha, Đại học RMIT,... *Khu vực phía tây - nam*, các trường Đại học Tân Tạo (40 ha), Đô thị Đại học ở Long An do hội đồng đại học ngoài công lập đang xúc tiến trên diện tích 180 ha và một vài trường nữa đang tiếp tục...

Vì thế để hình thành nên đô thị đại học, cần phải có quy chế đô thị đại học. Ở Việt Nam hiện chỉ có khái niệm và chủ trương về “khu đô thị đại học tập trung”, tức là việc gom các trường về một địa điểm chứ không hình thành hệ thống thống nhất về cơ sở hạ tầng kỹ thuật, cơ sở dịch vụ, cơ sở phục vụ giảng dạy... Bên cạnh đó, cần có sự đầu tư rất lớn, đồng bộ của Nhà nước hoặc của các nhà đầu tư lớn về đất đai, tiền vốn và kiên quyết thi công dứt điểm trong thời gian hạn định, phải đầu tư tập trung, không nên để tràn lan, kể cả trường công,

trường tư. Kinh nghiệm của các nước trên thế giới, mỗi thủ đô chỉ có một vài trường đại học, cần phân cấp các trường giống như ta phân cấp đô thị, cũng có loại 1, loại 2... Với những khung tiêu chí, chuẩn riêng, các trường chỉ cần đối chiếu vào đó là có thể xếp loại được trường. Trong thời gian vừa qua, thực tế với công việc quy hoạch và xây dựng đô thị đại học tại Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh đã có rất nhiều công việc được triển khai thành công. Tuy nhiên, trong bối cảnh chung còn rất nhiều các vấn đề cần được thực hiện một cách nhanh chóng. Về cơ bản, trong các giai đoạn tiếp theo, chúng ta cần thực hiện được ba vấn đề thiết yếu nhất bao gồm: Xây dựng hệ thống giao thông công cộng thuận tiện; Xây dựng đô thị đại học bền vững theo giai đoạn; Cơ chế đầu tư riêng biệt và chính sách thu hút mạnh mẽ, lâu dài, phải tạo ra được sức hấp dẫn tốt nhất cho giảng viên, sinh viên và cả các nhà đầu tư. Theo kinh nghiệm của Trung Quốc, có 4 yếu tố cần chú trọng khắc phục khi xây dựng đô thị đại học là: 1) Việc lập quy hoạch đô thị đại học thường thiếu chính xác về quy mô dân cư, độ lớn và vị trí của khu đại học; 2) Không nên áp dụng một cách máy móc và thiếu cân nhắc các mô hình đô thị đại học “nhập khẩu” từ nước ngoài đã đem đến các bất cập trong quá trình vận hành và sử dụng các công trình, do có cần có những sự khác biệt nhất định; 3) Diện tích đất nông nghiệp bị thu hồi và chuyển đổi xây dựng các đô thị đại học là rất lớn, ảnh hưởng đến nguồn sống của nông dân, nên phải có chính sách đền bù thỏa đáng; 4) Đô thị đại học được vận hành theo cách quản lý cộng đồng, chia sẻ nguồn lực và trách nhiệm, chia sẻ hệ thống cơ sở hạ tầng, thúc đẩy phát triển kinh tế, và quá trình đô thị hóa, cần chú ý không để phá vỡ mô hình giáo dục - đào tạo chuyên sâu truyền thống của từng trường đại học [6], [7].

3. KẾT LUẬN

Mô hình đô thị đại học đang là xu thế của sự phát triển giáo dục đại học và sẽ đem lại nhiều lợi ích. Trong sự phát triển của mình, với

chủ trương xã hội hóa giáo dục của nhà nước, trên con đường tái cấu trúc của Trường Đại học Văn Lang, các nhà đầu tư bỏ vốn vào xây dựng mô hình Đô thị Đại học Văn Lang bao gồm một tổ hợp nhiều trường đại học chuyên ngành và trong tương lai không xa mô hình đô thị đại học cũng sẽ trở thành hiện thực tại Trường Đại học Văn Lang.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Hà An (2019), *Đô thị đại học: Bao giờ mong muốn thành hiện thực?*, Báo Giáo dục và Thời đại.
- [2] Bảo Anh (2017), *Bài phát biểu của Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc tại buổi làm việc với ban lãnh đạo Đại học Quốc gia Hà Nội*, truy cập ngày: 12-9-2017.
- [3] Đông Anh (2009), *Đô thị đại học: Thế giới đã có từ lâu*, Báo Lao động.
- [4] Song Hà (2017), *Kết luận của Thủ tướng về chủ trương đầu tư các khu đô thị đại học*.
- [5] Hội thảo *Phát triển Khu đô thị Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh giai đoạn 2021-2025, tầm nhìn 2030* ngày 03-04-2020.
- [6]. Ngô Lê Minh (2011), *Đô thị Đại học - Góc nhìn từ các nhà thiết kế đô thị Trung Quốc*, *Tạp chí Quy hoạch Xây dựng*.
- [7] Nguyễn Hoàng Linh (2017), *Thành phố tri thức, Đại học Southeast, Trung Quốc*, <https://ashui.com/Moc.gov.vn>, truy cập ngày: 27-6-2017.
- [8] Đan Thanh (2010), *Đô thị tri thức*, Báo An ninh Thủ đô, anninhthudo.vn/Tianyon/Index.aspx?ArticleID=88436&ChannelID=3, ngày truy cập: 05-8-2020.

Ngày nhận bài: 07-8-2020. Ngày biên tập xong: 20-8-2020. Duyệt đăng: 24-9-2020